

Luottamusta rakentamassa – Monikulttuurisen kodin ja koulun välisen yhteistyön merkitys lapsen kasvatuksessa ja identiteetin vahvistumisessa

Samran Khezri

Kirjoitelmani pohjautuu osittain kandidaatintutkielmana tehtyyn tutkimukseeni (Khezri 2012) kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä maahanmuuttajavanhempien näkökulmasta ja siinä esiin tulleisiin tuloksiin. Vastausten perusteella suurimmaksi huolenaiheeksi nousi esille vanhempien huoli lastensa kasvatuksesta ja heidän identiteettinsä rakentumisesta vieraassa kulttuurissa ja se, miten koulu voisi siinä toimia vanhempien tukena. Omakielisten opettajien merkitys kodin ja koulun välisessä yhteistyössä korostui luotettavina ja hyvinä tiedonlähteinä ja linkkeinä kodin ja koulun välillä.

Lapsen kasvattaminen on vanhemmuuden tärkein tehtävä. Kasvatuskäytänteet poikkeavat eri kulttuureissa toisistaan, mutta päämäärä on kaikissa kulttuureissa sama: lapsen kasvaminen yhteiskunnan täysivaltaiseksi, tasapainoiseksi ja vastuulliseksi jäseneksi. Toisinaan kulttuurit kuitenkin törmäävät kasvatuskysymyksissä, eikä kasvatustehtävä aina ole helppo varsinkaan niissä perheissä, jotka kasvattavat lapsiaan toisen kulttuurin vaikutuspiirissä. Tämä on näkyvissä etenkin maahanmuuttaja- ja pakolaisperheissä. Kaikki maahanmuuttajat eivät välttämättä haluaisi ottaa vaikutteita vieraasta kulttuurista, mikä varsinkin työn perässä maahan muuttaneilla johtunee siitä, että he tietävät palaavansa jonakin päivän kotimaahansa, mutta pakolaisilla ei ole välttämättä tätä mahdollisuutta.

Tässä artikkelissa pyrin avaamaan kodin ja koulun välisen yhteistyön merkitystä lasten

kasvatuksessa ja identiteetin vahvistamisessa. Onnistunut yhteistyö vahvistaa myös lasten kulttuuri-identiteettiä, koska he näkevät koulun arvostavan heidän kulttuuri- ja kielitaustojaan. Tätä asiaa on korostettu myös opetussuunnitelmassa, jossa koulu velvoitetaan tekemään yhteistyötä oppilaan vanhempien kanssa, ottamaan huomioon oppilaan perheen erilaisuus ja kieli- ja kulttuuritausta (Opetushallitus 2014, 35). Eri kulttuureissa vallitsee kuitenkin erilaisia käsityksiä koulun vastuusta. Paikoitellen Lähi-idässä, esimerkiksi Kurdistanissa ja Iranissa, koululla on opetuksen lisäksi suuri merkitys ja vastuu myös lasten kasvattamisessa, ja siksi opetusministeriökin on nimeltään opetus- ja kasvatusministeriö. Vastuu oppilaiden kasvattamisesta on hyvin selkeästi jaettu kodin ja koulun välille, ja opettajat ovat ikään kuin lasten toiset vanhemmat. Tämä voi osaltaan vahvistaa opettajien autoritaarista asemaa kyseisissä kulttuureissa.

Tasapainoilua kahden kulttuurin välissä

Matinheikki-Kokko (1992) kuvaa maahanmuuttajalasten asemaa tasapainoiluna kahden kulttuurin välillä. Toivottavaa on, että lapset voisivat ajaa polkupyörällä, jossa on kaksi ehjää rengasta ja jolla voi ajaa hyvin ja vaivattomasti. Yhden kulttuurin voimin toimiminen on kuin ajaisi yksipyöräisellä polkupyörällä, joka rajoittaa liikkumista selvästi, ja se vaatisi, että pyörä olisi aivan ehjä. Ongelmalliseksi osoittautuu polkupyörä, jossa on kaksi puhjennutta pyörää, eli kummastakaan kulttuurista ei ole valikoitu hyviä ja sopivia puolia, eikä niistä näin ollen ole hyötyä ihmiselle. Asian tekee entistä haasteellisemmaksi se, jos vieraassa kulttuurissa vanhemmat ovat heikosti koulutettuja eivätkä ole päässeet työelämään, jonka turvin he olisivat tutustuneet yhteiskunnan normeihin ja tapoihin. Tällöin valtakulttuuriin ja sen ominaispiirteisiin tutustuminen on voinut jäädä vähäiseksi.

Näin ollen valta-asema perheen sisällä saattaa muuttua, ja lapset ottavat ikäänsä ja kokemukseensa nähden kohtuuttoman suuren vastuun perheessä uuden kotimaan kieltä parhaiten osaavina. Tämä voi johtaa pitkällä aikavälillä siihen, että vanhemmilla ei ole ollenkaan perinteistä roolia ja painoarvoa lastensa elämässä, ja lasten aikuistuminen hyvin varhaisessa iässä saattaa näyttäytyä tulevaisuudessa todella negatiivisesti. Lapsuus kaikkine siihen kuuluvine ilmiöineen on todella tärkeä vaihe ihmisen elämässä. Siihen pohjautuvat kaikki muut elämänvaiheet, ja siinä koetut asiat heijastuvat aikuisikään. Kokemukseni mukaan myöhemmin elämässä keskeneräiseksi jääneen lapsuuden aiheuttamat tunteet aktivoituvat ihmisissä turhautumisena, pelkona ja myös epätoivoisuutena. Siksi on olennaisen tärkeää saada vanhemmat pysymään vanhempina ja lapset lapsina. Se lienee tärkein asia kodin ja koulun välisessä yhteistyössä. Kysymys kuuluukin, miten se on mahdollista käytännössä.

Omakieliset opettajat kodin ja koulun välisen yhteistyön tukijoina

Näinä vuosina, joina olen toiminut eri tehtävissä opettajana, olen huomannut sen, että poikkeuksetta kaikki vanhemmat ovat hyvin kiinnostuneita lastensa koulunkäynnistä ja kasvatuksesta. On eri asia, jos joillakin perheillä ei ole ollut mahdollisuuksia tai osaamista osoittaa täyttää vanhemmuuttaan johtuen siitä, etteivät he ole saaneet jalansijaa tai omaa paikkaa uudesta yhteiskunnasta.

Vanhemmilla ei useinkaan ole muita mahdollisuuksia tutustua uuden asuinmaansa kouluun kuin omien lastensa välityksellä. Kuten aiemmin tuli ilmi, koulujärjestelmät ja -käytännöt ovat eri kulttuureissa erilaisia. Siinä, miten koulu osaa ottaa vanhemmat mukaan yhteistyöhön, on vielä paljon parantamisen varaa. Jos yhteistyön onnistumisen edellytykset, jotka ovat arvostus, kuuleminen, kunnioitus, keskinäinen luottamus, myönteisyys, avoimuus ja vuoropuhelu (Opetushallitus 2007, 11–12) eivät täyty, ei voidakaan odottaa hyviä tuloksia.

Omakieliset opettajat ovat taustansa ja työnsä ansiosta tietoisia sekä omasta että suomalaisesta kulttuurista ja molempien kulttuurien ominaispiirteistä. Tämä auttaa ymmärtämään hyvin molempia kulttuureja, minkä avulla perheiden sopeutumista uuteen kulttuuriin voi tukea parhaalla mahdollisella tavalla. Sekä tutkimuksessani (Khezri 2012) että muissa keskusteluissa koulutoimen eri opettajien kesken on usein noussut esiin, että kouluissa, joissa toimii omakielinen opettaja, vanhemmilla on paljon matalampi kynnyksellä olla yhteydessä kouluun verrattuna niihin kouluihin, joissa ei ole omakielisiä opettajia.

Vanhemmuuden tukeminen

Kodin ja koulun välisessä yhteistyössä vanhempien asemaa voidaan joko vahvistaa tai heikentää. Kun vanhemmilla on mahdollisuus olla aktiivisesti päättämässä lapsensa koulunkäyntiin liittyvistä asioista yhdessä luokan- ja/tai aineenopettajan kanssa, he saavat tärkeämmän ja kunnioitettavamman aseman lastensa silmissä. Niissä tapauksissa, joissa vanhemmat ovat pelkästään päätösten kuulijoina ja passiivisina osapuolina, heidän asemansa heikkenee perheessä. Tämä puolestaan johtaa siihen, ettei yhteistyöstä synny siltä toivottua tulosta. Se, miten pääsemme optimaaliseen yhteistyöhön, lienee suurin haaste ja kysymys, johon ei välttämättä ole vain yhtä ja ainoaa oikeaa vastausta.

Eri kulttuureista tulevien ihmisten välinen yhteistyö sujuu silloin, kun yhteistyöosapuolten välille on syntynyt luottamus. Tämä on kuitenkin pitkä prosessi. Yhteistyö vaatii yhteisen päämäärän, jonka saavuttamiseksi osapuolet kuulevat toisiaan ja kartoittavat tarpeitaan. Toistensa kuulemisen lisäksi on tärkeää, että osapuolet miettivät omaa osuuttaan yhteistyössä ja ennen kaikkea luottamuksen rakentamista. Se, että vanhemmat ja koulun edustajat luottavat toisiinsa ja ovat tietoisia sekä omista että toisen osapuolen tehtävistä ja vastuista, on pohja koko yhteistyölle ja sen onnistumiselle. Tämän luottamuksen luominen vaatii pitkäjänteisyyttä, arvostusta ja ennen kaikkea ennakkoluulojen karsimista. On nimittäin täysin luonnollista, että toista kulttuuria kohtaan on väistämättä olemassa joitakin ennakkoluuloja, jotka vaikuttavat yhteistyön sujumiseen ja onnistumiseen. Näiden tiedostaminen on tärkeä askel yhteistyön polulla.

Kun lapsi huomaa, että yhteistyö vanhempien ja koulun välillä sujuu ja koulu kunnioittaa hänen vanhempiaan ja pitää hänen kulttuuriaan samanarvoisena valtakulttuurin kanssa, lapsen identiteetti vahvistuu. Lapsi näkee itsensä tärkeänä yksilönä, josta sekä koulu että vanhemmat ovat kiinnostuneita ja kantavat huolta. Lapsen koulumotivaatio lisääntyisi ja toivottavasti koulumenestyskin paranisi, jos yhteistyön osapuolten työpanokset kohtaisivat toisensa ja kohdistuisivat oikeaan paikkaan. Monikulttuurisessa koulussa vanhemmat ovat erittäin merkittävä ja arvokas voimavara, joka kannattaa ottaa mukaan monessa asiassa. Vanhempien osaamisen hyödyntäminen on arkeamme helpottava rikkaus.

Kirjoittaja on kasvatustieteen kandidaatti, joka tekee parhaillaan pro gradu -tutkielmaa maahanmuuttajaoppilaiden menestymisestä koulussa ja opiskelussa. Hän on toiminut opettajana vuodesta 1999 lähtien. Tällä hetkellä hän työskentelee Turun normaalikoulussa erityisopetuksessa ja samanaikaisopettajana sekä omakielisenä opettajana Turun kaupungin muutamassa peruskoulussa. Hän on kiinnostunut erityisesti maahanmuuttajalasten koulunkäyntiin liittyvistä asioista.

Lähteet

Khezri, S. 2012. Kodin ja koulun välinen yhteistyö maahanmuuttajavanhempien näkökulmasta. Kandidaatin tutkielma. Tampereen yliopisto.

Matinheikki-Kokko, K. 1992. Pakolaisten vastaanotto ja hyvinvoinnin turvaaminen.

Sosiaali- ja terveyshallituksen raportteja 40/1991. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Opetushallitus, 2007. Laatua kodin ja koulun yhteistyöhön. Helsinki: Opetushallitus.

Opetushallitus, 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Helsinki: Opetushallitus.